

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Gymnázium, Šternberk, Horní nám. 5
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0218CZ.
Šablona	I/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské gramotnosti
Označení materiálu	VY_12_INOVACE_Pap12
Vypracoval(a), Dne	Mgr.Petr Papica,11.11. 2013
Ověřeno (datum)	22.11.2013
Předmět	Český jazyk
Třída	3.A
Téma hodiny	I.McEwan
Druh materiálu	Pracovní list
Anotace	Čtení z knihy I.McEwana, otázky k přiloženému textu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

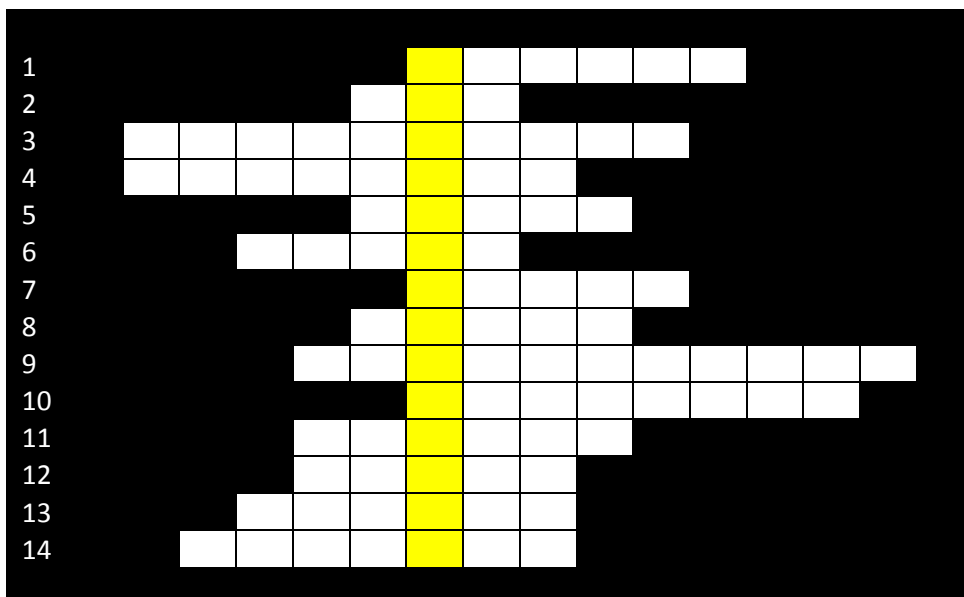

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Název britské ceny za literaturu.
2. Rodná země filmaře Larse von Triera.
3. Název skupiny, do které patřila Woolfová.
4. Příjmení autora knihy Milenec lady Chatterleyové.
5. Zpívaný lyrický útvar.
6. Příjmení britského romantického básníka a grafika, autora sbírky Písničky nevinnosti.
7. Jméno britského romantika Shelleyho.
8. Britský romantický básník (John).
9. Jedna z Orwelových knih.
10. Jméno spisovatelky Woolfové.
11. Carolova hrdinka.
12. Britský romantický autor šlechtického původu.
13. Opak prózy.
14. Autor O.Twista.

OTÁZKY A ÚKOLY K TEXTU

1. V tajence vyšlo slovní spojení, kterým je nazýván britský prozaik I.McEwan. Po přečtení následujících úryvků se pokus doložit, proč je takto pojmenováván.
2. Zařaď autora do britské prózy druhé poloviny dvacátého století.
3. Zjisti, kdy byla kniha zfilmována.
4. V úryvku najdi znaky postmodernismu.
5. Vyhledej tři další autory britského postmodernismu a uveď u každého dvě jejich knihy.
6. Vyhledej další čtyři knihy McEwana.
7. Zjisti, která kniha dostala Booker prize.
8. Urči, kdo je vypravěčem úryvku a celé knihy.
9. Urči, jaká je forma vypravěče.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

10. Popiš slovní zásobu úryvku.
11. Urči, jaké postavy vystupují v úryvku.
12. Pokus se postavy vystupující v úryvcích charakterizovat.
13. Popiš, jaké jsou vztahy mezi jednotlivými postavami.
14. Urči literární druh a charakterizuj ho na následujícím úryvku 2.
15. Popiš členění textu v úryvku 1.

OTÁZKY A ÚKOLY K PŘEČTENÍ CELÉ KNIHY

1. Kdo je Derek a Cosmo?
2. Urči, jaká je spojitost mezi úryvkem číslo 1 a zbytkem knihy.
3. Urči, ze které části knihy jsou úryvky 1 a 2.
4. Urči, jakým způsobem jsou předznamenány motivy a použity znovu v úryvcích a v celé knize.

Úryvek číslo 1

Při jedné stěně stála masivní plechová bedna, pozůstatek po otcově krátkém působení v armádě, a teďka sloužila na koks, aby se nepomíchal s uhlím. Tom se chtěl do ní podívat, tak jsem nadzdvihl víko. Byla prázdná a černá, tak černá, že jsme v tom prašném světle neviděli dno. Tom se domníval, že se dívá do hluboké díry, a tak se chytil okraje bedny, zakřičel dovnitř a čekal na ozvěnu. Když se nic nedělo, dožadoval se, aby si mohl prohlédnout ostatní místnosti. Vzal jsem ho do jedné nejbliž u schodiště. Dveře visely na pantech jen na čestné slovo, a když jsem do nich strčil, úplně se porouchaly. Tom se zasmál a konečně se dočkal ozvěny z místnosti, z které jsme právě odešli. V téhle místnosti byly lepenkové krabice s plesnivým prádlem, z kterého jsem nepoznával ani kus. Tom našel nějaké své staré hračky. Opovrživě je převracel nohou a prohlásil, že jsou pro mrňata. Za dveřmi ležela stará mosazná dětská postýlka, v které jsme svého času všichni spávali. Tom žadonil, abych mu ji znovu složil, a já ho odbyl, že je to taky pro mrňata. U paty schodiště jsme se srazili s otcem, který zrovna přišel dolů. A že chce, abych mu pomohl s pytli. Šli jsme za ním zpátky do velké místnosti. Tom měl strach a držel se pěkně za mnou. Julie mi nedávno řekla, že když je teď otec poloviční invalida, bude s Tomem bojovat o matčinu pozornost. Byla to zvláštní představa a nešla mi dlouho z hlavy: Jak naivní a fantastické pomyšlení, že by spolu malý kluk a dospělý mužský zápasili. Později jsem se Julie zeptal, kdo vyhraje. Bez zaváhání odpověděla: "Samozřejmě Tom a táta si na něm bude zchlazovat žáhu." S Tomem jednal otec přísně, v jednom kuse ho popichoval. Používal matku proti Tomovi stejně, jako proti ní používal svou dýmku. "Takhle se svou matkou nemluv," nebo "Sed' pořádně, když s tebou matka mluví." Neřekla k tomu nikdy slovo. Když pak otec z pokoje odešel, prchavě se na Toma usmála nebo mu prsty přihladila vlasy. Teď Tom poodstoupil od vchodu a sledoval nás, jak po podlaze společně vlečeme pytel za pytle a vyrovnáváme je do dvou úhledných řad při stěně. Tenhle druh práce měl otec kvůli svému srdečnému záchvatu zakázaný, já si ale dal záležet, aby vlekl stejnou váhu jako já. Když jsme se sehnuli a každý z nás uchopil cíp pytle, vnímal jsem, jak otálí a čeká, až já napnu síly. Já ale řekl "Raz, dva, tři a zatáhl jsem, až když jsem viděl, jak mu naběhly svaly na paži. Musel by to býval připustit nahlas, kdybych měl na sebe vzít víc

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

než on. Když jsme to dodělali, poodstoupili jsme, tak jako to dělají dělníci, a prohlíželi si hotovou práci. Otec se jednou rukou opřel o stěnu a ztěžka oddychoval. Záměrně jsem dýchal tak zlehka, jak jen to šlo, nosem, dokonce i když se mi z toho dělalo mdlo. Dal jsem si nedbale ruce v bok. “Na co to všechno chceš?” Usoudil jsem, že teď mám právo se zeptat. Vyrážel slova mezi jednotlivými nádechy. “Na zahradu.”

Čekal jsem, že ještě něco dodá, ale po chvíli se otočil k odchodu. Ve dveřích chňapl Toma za paži.

“Koukni, jaký máš ruce,” vyjel na něho, aniž si uvědomil, jak Tomovu košili vlastní rukou zaneřádl.

“Plav, koukej mazat nahoru!” Nechal jsem je jít napřed a pak jsem začal zhášet

světla. Když otec zaslechl cvakání vypínačů — tak mi to aspoň připadalo —, zastavil se u paty schodiště a přísně mi začal připomínat, ať zhasnu všechna světla, než půjdu nahoru.

“To právě dělám,” řekl jsem podrážděně. On ale cestou do schodů hlasitě kašlal.

Zahradu otec spíše konstruoval než kultivoval podle plánů, které někdy večer rozkládal na kuchyňském stole, a my mu nakukovali přes rameno. Byly tam úzké dlážděné cestičky, které se u mě vinuly ke květinovým záhonům, k nimž nebylo dál než pár stop. Jedna cestička obtáčela skalku jako horská stezka. Jednou ho rozčililo, když uviděl Toma, jak si to namířil rovnou ze strany přes skalku a cestičku použil jako schody. “Co nejdeš pořádně?” křikl na něho z okna kuchyně. Byl tam také trávník ve velikosti karetního stolku, vyvýšený pár stop na podstavci z kamenů. Kolem trávníku zbylo místo zrovna tak na jednoduchou řádku měsíčků. Sám tomu říkal visutá zahrada. Přesně uprostřed visuté zahrady stála sádrová socha tančícího Pana. Místy se náhle objevovaly schody, tu nahoru, tu zas dolů. Byl tam i rybníček s modrým plastickým dnem. Jednou přinesl domů v sáčku z umělé hmoty dvě zlaté rybičky. Ptáci je ještě téhož dne zhltili. Cestičky byly tak úzké, že člověk snadno ztratil rovnováhu a upadl na záhon. Květiny vybíral podle jejich úpravnosti a symetrie. Nejvíc miloval tulipány a vysázel je v přesné vzdálenosti od sebe. Neměl rád keře ani brečťan nebo růže. Nepěstoval by nic, co vytváří porosty. Kolem nás byly domy vyklizené a v létě ta neobydlená místa bujně zarůstala kvetoucím plevellem. Před svým prvním srdečním záchvatem otec zamýšlel vystavět kolem svého výlučného světa vysokou zeď. V naší rodině se omílalo několik žertů, které vymyslel a udržoval v chodu otec. Ze Sue si utahoval kvůli jejímu téměř neviditelnému obočí a řasám, z Julie pro její ctižádost stát se slavnou atletkou, z Toma, že se občas počurává do postele, z matky, že je slabá v matematice, a že mě kvůli uhrům, které se mi zrovna v té době začaly dělat. Jednou při večeři jsem mu podal talíř s jídlem a otec poznamenal, že si nepřeje, aby se jeho jídlo dostávalo tak blízko k mému obličejí. Vypukl okamžitý rituální smích. Protože vtípky, jako třeba tenhle, inscenoval otec, žádný z nich nebyl nikdy namířen proti němu.

Ten večer jsem se s Julií zamkl v její ložnici a pustili jsme se do sepisování surových, promyšlených žertů. Ať nás napadlo cokoli, připadalo nám to ohromně zábavné. Žuchli jsme na podlahu v pevném objetí a vřeštěli jsme blahem. Zvenčí bušili do dveří Tom a Sue a dožadovali se vstupu. Za nejlepší žert jsme považovali položit otázku a odpovědět na ni. Některé se týkaly otcovy zácpy. Věděli jsme ale, kam nejlíp zacílit. Vybrali jsme ty nejlepší nápady, ještě je vylepšili a nazkoušeli je. Pak jsme den dva vyčkávali. Večeřelo se a při té příležitosti vyrukoval zase s mýma uhrama. Počkali jsme, až se Sue a Tom přestanou řehtat. Srdce mi tak mlátilo, že mi dalo práci, aby to vyznělo jakoby nic, konverzačně, tak, jak jsme si to nazkoušeli.

Řekl jsem: “Dneska jsem viděl v zahradě něco, co mě přímo umrtvilo.”

“Prosím tě,” na to Julie. “A co?”

“Kytku.”

Jako by nás nikdo neslyšel. Tom si povídal sám se sebou, máti si nalila do šálku trochu mléka a otec si dál s nevýslovnou péčí mazal krajíc chleba máslem. Když se mu máslo dostalo přes okraj chleba,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

rychlým klouzavým pohybem ho máznul zpátky. Pomyslel jsem si, že bychom to snad měli zopakovat hlasitěji, a mrknul jsem po Julii. Dívala se jinam. Otec dojedl chleba a odešel z místnosti. Matka řekla: „To bylo nanejvýš nevkusné.“

Úryvek číslo 2

Spolu se sestrama jsme si už víc nehráli v Juliině posteli. Těch her jsme zanechali krátce na to, co otec zemřel, i když jsme s nimi neskončili kvůli jeho smrti. Sue se začala zdráhat. Snad se dověděla něco ve škole a styděla se za sebe, že nás nechala, abychom jí takové věci dělali. Nikdy jsem se o tom neujistil, protože to bylo něco, o čem jsme nemohli mluvit. A Julie teď byla mnohem nepřístupnější. Malovala se a měla plno všelijakých tajemství. Ve škole ve frontě na oběd jsem ji jednou zaslechl, jak o mně mluví jako o „malým bráchovi“, a to mě pěkně řálo. S mámou v kuchyni vedly dlouhé hovory, a když jsme tam Tom, Sue nebo já nečekaně přišli, zmlkly. Stejně jako máma měla Julie připomínky k mým vlasům nebo k mému oblečení, připomínky ani trochu jemné, ale opovržlivé.

„Smrdíš,“ říkala vždycky, když se mezi náma něco semlelo. „Fakticky smrdíš. Proč se nikdy nepřevlékáš?“ Podobné připodobky mě ponoukaly k ještě větší klackovitosti.

„Ty krávo,“ zasyčel jsem pokaždé a hnal se po ní, odhodlaný lechtat ji, dokavad nevypustí duši.

„Mami!“ vyvřískala. „Mami, řekni Jackovi, ať mě nechá!“ A matka vždycky unaveně zvolala, ať zrovna byla, kde byla. „Jacku...“

Posledně, co jsem Julii lechtal, jsem si počkal, až matka bude v nemocnici. Pak jsem si natáhl velké, špinavé zahradní rukavice, které naposled používal otec, a šel jsem za Julií nahoru do její ložnice.

Seděla u stolku, u kterého obvykle dělala domácí úkoly. Stál jsem ve dveřích s rukama za zády.

„Co chceš?“ řekla zhnuseně. Dole jsme se předtím chytli.

„Dostat se ti na kůži,“ řekl jsem bez dalšího a napřáhl k ní obrovské ruce, prsty roztažené. Už jenom samotný pohled na to, jak se k ní přibližují, ji ochromil. Pokusila se vstát, ale kecla zpátky na židli.

„Opovaž se,“ opakovala mezi probublávajícím chichotáním. „Jen se opovaž.“

Obrovské ruce byly od ní ještě na decimetry daleko a ona už se kroutila na židli a vrískala:

„Ne...ne...ne.“

„Ale jo,“ já na to, „přišla tvoje poslední hodinka.“ Za paži jsem ji dovlékl na postel. Ležela s přitaženými koleny a rukama předpaženými, aby si chránila krk. Neodvážila se spustit z očí obrovské ruce, které jsem nad ní držel připravené střemhlav se na ni vrhnout. „Jděte ode mě,“ zašeptala. Přišlo mi v tu chvíli legrační, že oslovila rukavice a ne mě. „Jdou si pro tebe,“ řekl jsem a o pár centimetrů ruce přiblížil. Chabě se pokusila chytit mě za zápěstí, proklouzl jsem jí pod rukama a sevřel ji pevně rukavicemi kolem hrudníku přesně v podpažních jamkách. Jak se Julie smála a smála a lapala po dechu, smál jsem se také, celý pryč ze své moci.

Najednou se jí při té nakládačce začala zmocňovat panika. Nemohla se nadechnout. Snažila se říct „prosím“, jak jsem ale byl v ráži, nebyl jsem s to přestat. Z plic jí stále unikal vzduch krátkými klokotavými vzdechy. Jedna ruka se mi v drsné rukavici smekla. Jak jsem hledal výhodnější pozici, abych si mohl Julii přidržet, ucítil jsem, jak mi po koleně stéká horká tekutina. Vyděšeně jsem vyskočil z postele a setřásl rukavice z rukou. Juliiny poslední záchvěvy smíchu přešly ve vyčerpaný pláč. Slzy jí obtékaly lícní kosti a ztrácely se jí ve vlasech. V místnosti byla slabě cítit moč. Zvedl jsem rukavice z podlahy. Julie otočila hlavu.

„Vypadni,“ řekla otupěle.

„Promiň,“ řekl jsem.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Vy...pad...ni.“

Ode dveří nás pozorovali Tom a Sue.

„Co se stalo?“ zeptala se Sue, když jsem vyšel.

„Nic,“ řekl jsem a tiše zavřel dveře.

To se stalo v době, kdy matka čím dál tím častěji chodívala spát brzy zvečera. Říkala, že jen stěží udrží oči otevřené. „Stačí, když půjdu pár nocí za sebou brzy spát,“ říkala, „a budu zase fit.“ Zůstalo na Julii, aby se postarala o večeři a o to, aby se šlo spát. Se Sue jsme v obýváku poslouchali rozhlas. Přišla Julie a vypnula ho.

„Vynes smetí, jó?“ řekla mi, „a dej popelnice před dům.“

„Do prčic!“ zařval jsem, „já to poslouchám.“ A hmátl jsem po knoflíku.

Julie ho přikryla rukou. Pořád ještě jsem se styděl za to, co jsem jí udělal, než abych se s ní dohadoval. Jen aby se neřeklo, jsem ještě zaremcal a už jsem byl venku a vynášel popelnice. Když jsem se vrátil, Sue stála u dřezu a loupala brambory. Později, když jsme usedli k jídlu, zavládlo místo obvyklého randálu napjaté ticho. Když jsem pohlédl přes stůl na Sue, zahihňala se. Julie se na nás nedívala, a pokud promluvila,

tak jedině potichu na Toma. Když na chvíli odešla odnést podnos s jídlem nahoru, se Sue jsme se pod stolem kopali a smáli se. Avšak jen jsme ji zaslechli scházet dolů, přestali jsme. Tomovi se tyhle večery bez matky nelíbily. Julie ho přinutila všechno z talíře vyjíst a neměl dovoleno zalézt si pod stůl nebo vyluzovat legrační zvuky. Nejvíce se ho dotýkalo, že ho Julie nepouští do matčiny ložnice, když spí. Líbilo se mu zavrtat se vedle ní, tak jak byl, oblečený. Když si to namířil nahoru, Julie ho chňapla za zápěstí. „Tam ne,“ řekla tiše. „Maminka spí.“ Tom ukrutně zavyl, ale nevzpíral se, když ho táhla zpátky do kuchyně. Taky se jí trochu bál.

Najednou nám byla tak vzdálená, klidná, jistá si svou pravomocí. Chtěl jsem jí říct: „Hele, Julie, nech už tý komedie. Víme, jaká ve skutečnosti jseš.“

Nepřestával jsem se na ni dívat, vůbec se na mě nepodívala. Stále se něčím zaměstnávala a pohledem o mě zavádila jen v rychlosti.

---

1. Srovnej úryvky z Betonové zahrady s úryvkem číslo 3 z knihy Pokání:

Ukázka číslo 3

Část první

Jedna

Hru – na kterou Briony navrhla plakáty, programy a vstupenky, ze skládacího paravánu, převráceného na bok, vyrobila pokladnu a krabici na peníze, které vybere, obtočila červeným krepovým papírem – napsala sama během dvoudenní tvůrčí smršti, čímž propásla snídani a oběd. Když skončila s přípravami, nezbylo jí na práci nic jiného než o dokončeném projektu přemítat a čekat, až se objeví její sestřenice a bratrance ze vzdáleného severu. Než dorazí její bratr, bude čas jenom na jeden den zkoušení. Hra vyprávěla, chvílemi mrazivě, chvílemi zoufale smutně, příběh srdce, jehož poselstvím, sdělovaném ve veršovaném prologu, bylo, že láska, jejíž základy nestojí na zdravém rozumu, je odsouzena k zániku. Nezodpovědná vášeň

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

hlavní hrdinky, Arabelly, k ničemnému cizímu hraběti je potrestána nešťastným osudem, když se nakazí cholerou za bezhlavého útěku se svým nastávajícím do přímořského města. Opuštěna jím a téměř všemi, upoutaná na lože v podkrovní místnůstce, objeví v sobě smysl pro humor. Osud jí poskytne druhou příležitost v podobě zchudlého lékaře – ve skutečnosti převlečeného prince, který si našel práci mezi potřebnými. Uzdraví ji a tentokrát si Arabella vybere rozumně a je odměněna usmířením se svojí rodinou a svatbou s princem lékařem za „jednoho větrného sluncem zalitého jarního dne“.

Paní Tallisová si přečetla sedm stránek Útrap Arabelliných u toaletního stolku ve své ložnici a po celou dobu ji přitom autorka objímala paží kolem ramen. Briony bedlivě pátrala v matčině obličeji po sebemenší stopě prožitku a Emily Tallisová se ochotně tvářila poplašeně, potlačovala radostný smích, a na konci se vděčně usmívala a moudře, souhlasně přikyvovala. Uchopila dceru do náruče, posadila na klín – ach, to teplem sálající hladké tělíčko, které si pamatovala od nejútlejšího věku, které se od ní ještě neodtáhlo, ne docela – a řekla, že hra je „ohromná“, okamžitě souhlasila a přitom zdušeně zašeptala do útlých závitů dívčího ucha, že slovo ohromná by mělo stát na plakátu, který bude na malířském stojanu ve vstupní hale vedle pokladny.

Tehdy to mohla Briony stěží vědět, ale tohle byl okamžik, kdy byl celý projekt nejbliž dokončen. Všechno ostatní byly sny a zklamání. Bývaly chvíle, za letního stmívání, kdy Briony zhasla a zavrtaná v rozkošném přišerí své postele s nebesy si rozbušila srdce zářivými toužebnými fantaziemi, v podstatě drobnými jednoaktovkami, a v každé vystupoval ve význačné roli Leon. V jedné se jeho velký, dobromyslný obličej zkrabatil zármutkem, kdy se Arabella propadla do zoufalství a osamělosti. V jiné ho někdo slyšel, jak se s koktajlem v ruce v nějakém módním městském podniku vychloubá před skupinou přátel: Ano, moje mladší sestra, Briony Tallisová, spisovatelka, určitě jste o ní slyšeli. Ve třetí nadšeně jásal, když spadla poslední opona, ačkoli žádná opona nebyla, ani se nedalo předpokládat, že bude. Hra nebyla určená sestřenicí a bratrancům, ale bratrovi Leonovi, aby oslavila jeho návrat, vzbudila jeho obdiv a odvedla ho od procesí lehkomyšlných děvčat k té pravé, vhodné manželce, k té jediné, která ho přiměje, aby se vrátil na venkov, k té, která si sladce vyžádá Briony jako družičky.

Briony patřila k dětem posedlým touhou po spořádaném světě. Zatímco pokoj její starší sestry, to byla změť nezavřených knih, nesloženého oblečení, neustlané postele, nevysypaných popelníků, Brionin byl svatyní jejího démona pořádku: model farmy rozložený na širokém okenním parapetu sestával z obvyklých zvířat, ale všechna se dívala jedním směrem – na svého hospodáře – jako by se měla každou chvíli rozezpívat, a dokonce i slepice byly úhledně zahnané do ohrady. Z horních pokojů byl Brionin ve skutečnosti jediný uklizený. V domečku pro panenky o mnoha místnostech jako by panenky s rovnými zády dostaly přísný zákaz dotýkat se stěn; nejružnější figurky velké jako palec rozestavené na toaletním stolku –

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

kovbojové, hlubinní potápěči, polidštěné myši – připomínaly vyrovnanými řadami a pravidelnými rozestupy občanskou armádu očekávající rozkazy.

Záliba v miniaturách byla jednou stránkou jejího pořádkumilovného ducha. Druhou byla vášeň pro tajemství: v drahocenném leštěném kabinetu se tajná zásuvka otevírala stisknutím fládrovaného, umně zakřiveného, přesně do sebe zapadajícího mechanismu. A v ní uchovávala deníček opatřený sponou a zápisník psaný kódem, který sama vymyslela. V sejfu, hračce, která se otevírala šesti tajnými číslicemi, měla dopisy a pohlednice. Stará cínová pokladnička byla schovaná pod uvolněným prknem v podlaze pod postelí. V pokladničce se skrývaly poklady z posledních čtyř let, od její devátých narozenin, kdy je začala sbírat: dva srostlé žaludy, měděný kyz, kouzlo přivolávající déšť, koupené v zábavním parku, veverčí lebka lehounká jako list.

Avšak tajné zásuvky, uzamykatelné deníčky a kryptografické systémy nemohly Briony skrýt jednoduchou pravdu: nemá žádná tajemství. Její touha po harmonickém, organizovaném světě jí odpírala ztřeštěné možnosti lumpáren. Chuligánství a ničení byly na její vkus příliš chaotické a krutost neměla v povaze. Její postavení vlastně jediného dítěte spolu s poměrnou osamoceností domu Tallisových ji chránily, alespoň za dlouhých letních prázdnin, před dívčími intrikami mezi kamarádkami. Nic v jejím životě nebylo dostatečně zajímavé nebo zahanbující, aby si zasloužilo být skryto; nikdo nevěděl o veverčí lebce pod postelí, ale nikdo to ani vědět nechtěl. Nic z toho nebylo vyslovené neštěstí; nebo spíš jako neštěstí se to ukázalo až v retrospektivě, poté co bylo nalezeno řešení.

V jedenácti napsala svoji první povídku – pošetilou záležitost, napodobující půl tuctu lidových pověstí a postrádající, jak si později uvědomila, tu životně důležitou znalost, jak to chodí ve světě, který vzbuzuje u čtenáře respekt. Avšak tento první neobratný pokus jí ukázal, že zdrojem tajemství je samotná představivost. Jakmile se pustila do povídky, nedalo se o tom nikomu říct. Předstírání ve slovech bylo příliš zkusmé, příliš zranitelné, příliš trapné, než aby připustila, aby o tom někdo věděl. Stačilo, aby napsala ona pravila, a tudíž, a hned sebou trhla a začala se cítit pošetile, že předstírá, jako že cosi ví o pocitech nějaké imaginární bytosti. Sebeodhacení bylo nevyhnutelné ve chvíli, kdy popisovala slabosti postavy; čtenář měl přemítat o tom, jestli nepopisuje sebe. O jakou jinou autoritu se mohla opřít? Jedině když byla povídka hotová, všechny osudy rozuzlené a celý text dotažený, takže se podobal - alespoň v tomhle jediném ohledu - každé jiné dokončené povídce na světě, tehdy se mohla cítit imunní a připravená prorazit na okrajích papíru otvory, svázat kapitoly kouskem provázku, namalovat nebo nakreslit obálku a dokončené dílo ukázat matce nebo otci, když byl doma.

Jejímu úsilí se dostávalo podpory. Ve skutečnosti bylo vítané, když si Tallisovi začali uvědomovat, že nejmladší člen rodiny je obdařen zvláštním myšlením a dovede zacházet se

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

slovy. Dlouhá odpoledne trávila Briony listováním v encyklopedii a výkladovém frazeologickém slovníku zvláštních slovních spojení, nepatřičných, avšak pozoruhodných: mince, které schoval zločinec do kapsy, byly „mergle“, chuligán, kterého chytli při krádeži auta, plakal v „nestydatém sebeospravedlňování“, královo sraštěné obočí bylo „hieroglyfem“ jeho nespokojenosti. Pobízeli Briony, aby předčítala své povídky nahlas v knihovně, a rodiče a starší sestru překvapovalo, když uslyšeli tu tichou dívku přednášet tak směle, volnou rukou rozmáchle gestikulovala, krčila nos, když měnila hlas, a při čtení chvílemi na pár vteřin zvedala pohled od stránky a upírala ho postupně na všechny zúčastněné, nesmlouvavě vyžadovala pozornost své rodiny, když na ně působila svým vypravěčským kouzlem.

Ani kdyby se Briony nedostalo jejich pozornosti a chvály a nedělalo jim to tak zřejmou radost, nenechala by se od psaní odradit. V každém případě přicházela, podobně jako tolik spisovatelů před ní, na to, že stoprocentní uznání není až zas tak dobré. Příkladně Ceciliino nadšení se jevilo poněkud přehnané, poskvřené možná blahosklonností, a také dotěrné, její starší sestra chtěla mít každou povídku svázanou, očíslovanou a založenou na policích knihovny mezi Rabíndranátha Thákura a Quinta Tertulliana. Jestli měl tohle být žert, Briony si toho nevšímalá. Už vykročila na cestu a nalézala uspokojení v dalších rovinách; psaní povídek neobsahovalo pouze tajemství, skýtal jí rovněž veškerá potěšení miniaturizace. Svět se dal stvořit na pěti stranách, a mnohem zábavnější než model zvířecí farmy. Dětství rozmazleného prince se dalo rozvinout na půl stránce, měsícem zalitý úprk spícími vesnicemi byl jediná rytmicky frázovaná věta, zamilovanosti se dalo dosáhnout jediným slovem – pohled. Stránky právě dokončené povídky jako by se jí chvěly v ruce životem, který obsahovaly. Její vášeň pro řád a pořádek byla rovněž uspokojena, neboť neuspořádaný svět se dal stvořit správně. Krize v hrdinčině životě se dala sladit s krupobitím, vichřicemi a hromobitím, zatímco svatba byla zpravidla požehnána pěkným svitem a mírnými vánky. Zaujetí pro pořádek rovněž utvářelo zásady spravedlnosti, se smrtí a manželstvím jako hlavními hnacími silami domácího uspořádání, smrt byla vyhrazena výlučně těm morálně pochybným, manželství bylo odměnou odepíranou až do poslední chvíle.

Hra, kterou napsala kvůli Leonovu návratu, byla její první exkurzí do dramatu a ten přechod jí připadl zcela snadný. Byla to úleva nemuset psát všechna ta ona řekla, či popisovat počasí nebo rozpuk jara či hrdinčinu tvář – zjistila, že krása neposkytuje příliš možností. Na druhou stranu ošklivost měla nekonečně variací. Vesmír zredukovaný na to, co v něm bylo řečeno, byl ryzí uspořádaností, uspořádaností až téměř na hranici nicoty, a aby se to vyvážilo, každé slovo bylo vysloveno s krajním citovým nábojem, k čemuž se stal vykřičník nepostradatelný. Útrapy Arabelliny bylo vlastně melodrama, ten termín však autorka dosud neslyšela. Hra neměla vzbuzovat smích, ale strach, úlevu a poučení, přesně v tomto pořadí, a nevinná náruživost, s níž se Briony do tohoto projektu – plakáty, vstupenky, pokladna – pustila, umocňovala její přecitlivělost na neúspěch. Mohla Leona docela snadno přivítat nějakou další povídkou, ale

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

novina, že ze severu přijíždějí na návštěvu sestřenice a bratraci, ji přiměla k tomu, že se vrhla do nové literární formy.

Tomu, že Lola, které bylo patnáct, a devítiletá dvojčata Jackson a Pierrot, jsou utečenci před ošklivou domácí občanskou válkou, měla Briony přikládat větší význam. Zaslechla matku, jak kritizuje impulzivní chování svojí mladší sestry Hermione a běduje nad situací těch tří dětí a odsuzuje svého poddajného, ústupného švagra Cecila, který unikl do bezpečí koleje All souls College v Oxfordu. Briony slyšela matku a sestru rozebírat poslední zvraty, urážky, předhůzky a obvinění. Poznala, že návštěva bratranců a sestřenice je časově neomezená a mohla by se protáhnout i na celé pololetí. Slyšela, že do domu se tři děti snadno vejdou a že Quinceyovi mohou zůstat, jak dlouho budou chtít, za předpokladu, že rodiče, pokud se za nimi přijedou podívat najednou, se nebudou v domácnosti Tallisových hádat. Dva pokoje vedle Brionina se důkladně uklidily, pověsili tam nové záclony a nanosili nábytek z jiných místností. Normálně by se připrav zúčastnila, ale náhodou se kryly s jejím dvoudenním psacím vzepětím a začátkem opravy přední fasády. Nejasně věděla, že rozvod je pohroma, ale nepovažovala ho za správný námět a nepřemýšlela o něm. Rozvod byl řešením, které se nedalo zvrátit, a tudíž nenabízel spisovateli žádné možnosti: patřil do říše neuspořádanosti. Manželství, nebo spíš svatba, v sobě spojovaly formální eleganci odměněné ctností, vzruch slavnostní podívané a hostiny a omamný slib celoživotního spojení. Dobrá svatba byla nepřiznanou symbolikou něčeho dosud nemyslitelného – sexuálního blaha. V uličkách venkovských kostelů a velkých městských katedrál dosahovali její hrdinové a hrdinky za přítomnosti celé schvalující rodiny a přátel nevinného vyvrcholení a nepotřebovali zacházet dál.

Pokud se rozvod prezentoval jako zbabělý protiklad svatby a manželství, dal se snadno vhodit na druhou misku vah spolu se zradou, nemocí, krádeží, násilím a prolhaností. Rozvod namísto toho ukazoval tuctovou, hloupě spletitou a nudnou tvář a neustálé zápolení. Podobně jako přezbrojování, otázka Etiopie a zahradničení neskýtal žádný námět, a když po dlouhém sobotním dopoledním čekání konečně Briony zaslechla zvuk kol na šterku pod oknem svého pokoje a popadla stránky a seběhla dolů po schodech, přes halu a ven do oslepujícího poledního světla, nebyla to necitlivost, ale spíš vysoce soustředěná umělecká ctižádost, která způsobila, že se na omámené mladé návštěvníky, shluklé se zavazadly vedle bryčky, rozkřikla: „Tady mám vaše role, všechny rozepsané. První představení zítra! Zkouška začne za pět minut!“

Použitá literatura:

MCEWAN, Ian. *Betonová zahrada*. Vyd. 1. Překlad Marie Válková. Praha: Volvox Globator, 1993, 102 s. ISBN 80-857-6910-7.

MCEWAN, Ian. *Pokání*. Praha: Euromedia Group, k.s. - Odeon, 2003.